

Економічні науки

Амонс Владислав Вікторович

студент

Київського національного університету технологій та дизайну

Амонс Владислав Вікторович

студент

Киевского национального университета технологий и дизайна

Amons Vladyslav

Student of the

Kyiv National University of Technologies and Design

ФІНАНСОВА НАДІЙНІСТЬ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

Анотація. В сучасний час страхування -це одна з найважливіших сфер фінансової діяльності, яка забезпечує захист інтересів як фізичних так юридичних осіб при настанні надзвичайних подій, таким чином підвищуючи стабільність життя суб'єктів економіки. Так як для страхової діяльності спроможність платити за своїми зобов'язаннями в умовах мінливості ситуацій відіграє значну роль, то мета роботи полягає в наступному: систематизувати теоретико-методологічні основи поняття фінансова стійкість страхової компанії та обґрунтувати уточнення його сутності; визначити шляхи покращення фінансової надійності страхової компанії. Обґрунтовуючи актуальність управлінських рішень щодо забезпечення фінансової стійкості страхових компаній як для самих страховиків, так і для окремих державних інститутів, слід зазначити посилення практики державного контролю та регулювання страхової справи з метою дотримання вимог законодавства про страхування, захисту інтересів та прав страхувальників, страховиків,

держави та інших суб'єктів страхового ринку. Представлені пріоритетні напрямки щодо вдосконалення механізму управління фінансовою стійкістю страхової компанії.

Ключові слова: фінансова стійкість, фінансове становище, страховий ринок, страхова компанія, механізм управління.

Аннотація. В настоящее время страхование – это одна из важнейших сфер финансовой деятельности, которая обеспечивает защиту интересов как физических и юридических лиц при наступлении чрезвычайных событий, таким образом повышая стабильность жизни субъектов экономики. Так как для страховой деятельности способность платить по своим обязательствам в условиях изменчивости ситуаций играет значительную роль, то цель работы заключалась в следующем: систематизировать теоретико-методологические основы понятия финансовой устойчивости страховой компании и обосновать уточнение его сущности; определить пути улучшения финансовой надежности страховой компании. Обосновывая актуальность управленческих решений по обеспечению финансовой устойчивости страховых компаний как для самих страховщиков, так и для отдельных государственных институтов, следует отметить усиление практики государственного контроля и регулирования страхового дела с целью соблюдения требований законодательства о страховании, защите интересов и прав страхователей, страховщиков, государства и других субъектов страхового рынка. Представлены приоритетные направления по усовершенствованию механизма управления финансовой устойчивостью страховой компании.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, финансовое положение, страховой рынок, страховая компания, механизм управления.

Summary. *Insurance is one of the most important areas of financial activity, which protects the interests of both individuals and legal entities in the event of emergencies, thus increasing the stability of life of economic entities. Since the ability to pay for their obligations in the face of changing situations plays a significant role, the purpose of the work was as follows: to systematize the theoretical and methodological foundations of the concept of financial stability of the insurance company and justify clarification of its essence; identify ways to improve the financial soundness of the insurance company. Substantiating the relevance of management decisions to ensure the financial stability of insurance companies for insurers themselves and for individual state institutions, it should be noted the strengthening of state control and regulation of insurance in order to comply with insurance legislation, protect the interests and rights of policyholders, insurers, the state and other subjects of the insurance market. Priority areas for improving the management mechanism of financial stability of the insurance company are presented.*

Key words: *financial stability, financial position, insurance market, insurance company, management mechanism.*

В економічній літературі поняття фінансової надійності страховика трактується неоднозначно. Так, Зозуля Н.В. вказує на те, що «у економічній літературі під фінансовою стійкістю страхових організацій прийнято розуміти постійне збалансування або перевищення доходів над витратами страховика в цілому страхового фонду за тарифний період» [1, с. 21]. У той самий час Томілін В.М. під фінансовою стійкістю страхової організації розуміє «її здатність виконати свої зобов'язання перед страхувальниками щодо виплат страхового відшкодування у суворій відповідності до законодавства та обумовлені договором страхування строки».

Більшість учених, таких як Л.А. Бернстайн, А.В. Грачов, В.В. Ковальов, А.В. Клейман, Дж. Ван Хорн єдині у трактуванні фінансової надійності як можливості збереження платоспроможності та можливості виконання зобов'язань у динаміці. Сходяться вони і на думці, що фінансова надійність може досягатися управлінням грошовими потоками, яке забезпечувало б певне співвідношення власних та позикових коштів. Ахвледіані Ю.Т. під фінансовою надійністю страхової організації також розуміє її здатність своєчасно та у передбаченому обсязі виконувати взяті на себе поточні та майбутні зобов'язання перед усіма суб'єктами за рахунок власних та залучених коштів [1, с. 22].

Під фінансовою надійністю страхової компанії необхідно розуміти такий стан страхової організації, у якому вона зберігає здатність відповідати за прийняті страхові зобов'язання, підтримувати рівень ліквідності та платоспроможності, в умовах зміни економічної кон'єктури та впливу несприятливих, як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. Щодо факторів фінансової надійності, то ними виступають ті явища, які впливають на фінансовий стан страхової компанії. Будь-який з наведених факторів може стати домінуючим і негативно вплинути на фінансовий стан страхової організації [2 с. 12]. Для запобігання зниження фінансової надійності, при прийнятті управлінських рішень необхідно враховувати фактори страхового ринку. Тому, якщо на зовнішні фактори не можливо вплинути, то необхідно впливати на фактори внутрішнього середовища. Даний вплив можна виявляти через показники, проводячи оцінку фінансової стійкості та вживаючи оперативне управлінське рішення (рис. 1).

Рис. 1. Фактори фінансової надійності страхових компаній

Джерело: складено автором на основі джерела [3]

З позиції теорії систем фактори, що впливають на фінансову стійкість страхової організації, можна поділити на внутрішньосистемні (внутрішні) та позасистемні (зовнішні). Звісно ж, що така класифікація найбільш важлива саме для управління стійкістю і платоспроможністю, оскільки дозволяє передбачити відповідь на кожну зовнішню дію. Найважливішими серед внутрішніх факторів, що визначають фінансову стійкість страхової компанії, є стійкість страхового портфеля та стійкість інвестиційного портфеля. Кожен з цих факторів формується під впливом цілого ряду факторів другого порядку, а ті, у свою чергу – факторів третього порядку. Ієрархія внутрішніх факторів, що визначають фінансову стійкість страхової компанії може бути прийнята за основу для побудови системи показників оцінки сталості. Ця класифікація може бути корисною також при виробленні методології регулювання стійкості страховика.

Найважливішим зовнішнім фактором, що впливає на фінансову стабільність страхової компанії, є стан ринку як макросистеми.

Незважаючи на те, що ринок це саморегулююча інформаційна система, що охоплює всіх товаровиробників та споживачів, механізм ринку не є самодостатнім [3, с. 120]. Кон'юнктура ринкової економіки має тенденцію змінюватись циклічно. Високий рівень попиту змінюється періодами депресії, коли страховим організаціям стає важко продавати страхові послуги за прийнятними цінами (тарифами).

Окремій страховій організації не під силу боротися з кризами, що мають національні масштаби, але в її можливостях проводити гнучку політику, сприяє зниження негативних наслідків загального економічного спаду. Феномен страхового циклу визнано нині європейськими фахівцями однією з найбільш серйозних проблем у теорії страхування. Проблеми побудови моделі циклу обумовлені такими факторами: відносною легкістю та швидкістю включення підприємців у страховий ринок та виходу з нього; різною мобільністю субринків короткострокового та довгострокового страхування; сучасними тенденціями до об'єднання в портфелі однієї компанії ризиків різних країн, страхові ринки яких перебувають у різних стадіях циклу.

Всі ці фактори поки що не піддаються формалізації, що ускладнює прогнозування стану страхового ринку. У ряді зовнішніх факторів економічного характеру, що надають значний вплив на фінансову стійкість страхової компанії, необхідно назвати динаміку банківського відсотка, рівень інфляції, стан ринку цінних паперів та систему оподаткування. Результативність функціонування страхових компаній відображається насамперед у показники їхньої економічної діяльності. Основні економічні показники діяльності страховиків українського страхового ринку за 2015-2020 роки. представлені у табл. 1.

**Динаміка фінансових результатів страхових компаній України у
2015–2020 рр.**

Показники	Роки					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Валові страхові премії, млн грн	26767,3	35170,3	43431,8	49738	53001,2	45184
Валові страхові виплати, млн грн	5065,4	8839,5	10536,8	12863,4	14338,3	14852
Рівень валових виплат	18,9	25,1	24,3	26,1	27,1	32,9
Чисті страхові премії, млн грн	18592,8	26463,9	28494,4	34424,3	39586	40350
Чисті страхові виплати, млн грн	4893	8561	10256,8	12432,6	14040,5	14451
Рівень чистих виплат	26,3	32,3	36	36,1	35,5	35,8
Сплачено на перестраховання, млн грн	9704,2	12668,7	18333,6	17940,7	16713,4	8487,4
Обсяг сформованих страхових резервів, млн грн	15828	20936,7	22864,4	26975,6	29558,8	34192
Активи для представлення коштів страхових резервів, млн грн	40530,1	35071,9	36084,6	40666,5	44609,9	46113,6

Джерело: складено автором на основі джерела [7]

Аналізуючи табл.1 бачимо, що активи для представлення коштів страхових резервів протягом періоду 2015-2020 рр. стабільно зростають. Загалом усі показники мають позитивну динаміку, окрім обсягу сплачених коштів на перестраховання, що у 2020 році скоротилися на 51% в порівнянні з попереднім роком. Загальна кількість страхових компаній в Україні за період 2015–2020 рр. скоротилася з 312 до 210 компаній [7]. За останні 5 років у страхових компаній спостерігається поступове зростання активів, страхових резервів, страхових премій та чистого прибутку. Варто зазначити, що збільшення активів на 37,2% пов'язане, насамперед, із зростанням частки боргових інструментів. Чистий прибуток страховиків

також зріс, що говорить про стабільне збільшення зростання доходів підприємств від інвестиційної діяльності, оскільки зараз на облігаційному ринку переважає сприятлива кон'юнктура. Збільшення страхових резервів говорить про зміцнення можливості українських страховиків відповідати за своїми зобов'язаннями.

На даний момент страхування представлено у ролі стабілізатора, що забезпечує безперервний і стійкий виробничий процес, що регулярно підвищує ділову активність, що, в тому числі, призводить до вдосконалення інвестиційного клімату та здійснення соціальних функцій держави. Насамперед, йдеться про фінансово стійких та платоспроможних страхових компаніях, які стабільно забезпечують населення країни страховим захистом від різноманітних ризиків. Дані компанії акумулюють істотну частину ресурсів як страхових премій, які є ролі джерела покриття завданих збитків. Варто зазначити, що в економічних умовах страховим організаціям варто приділяти велику увагу фінансовій надійності та її управлінню. Для забезпечення ефективного управління фінансовою стійкістю страхових компаній існує певна модель, яка побудована на сучасній фінансовій теорії та засадах стратегічного менеджменту. Даний підхід до управління фінансовою стійкістю можна назвати системним, оскільки ще сутність полягає в тому, щоб забезпечити системну цілісність у зовнішньому середовищі. У межах цього підходу виділяються основні блоки, яких залежить фінансова надійність [3, с. 84-85]:

- 1) облік специфіки діяльності страхової компанії, її стратегічних цілей та управління ними;
- 2) виявлення основних індикаторів, що об'єднують поставлені перед страховою компанією завдання для ефективного управління фінансовою стійкістю;
- 3) визначення основної мети, підцілі та стратегії, в яких відображаються основні установки з управління фінансовою стійкістю.

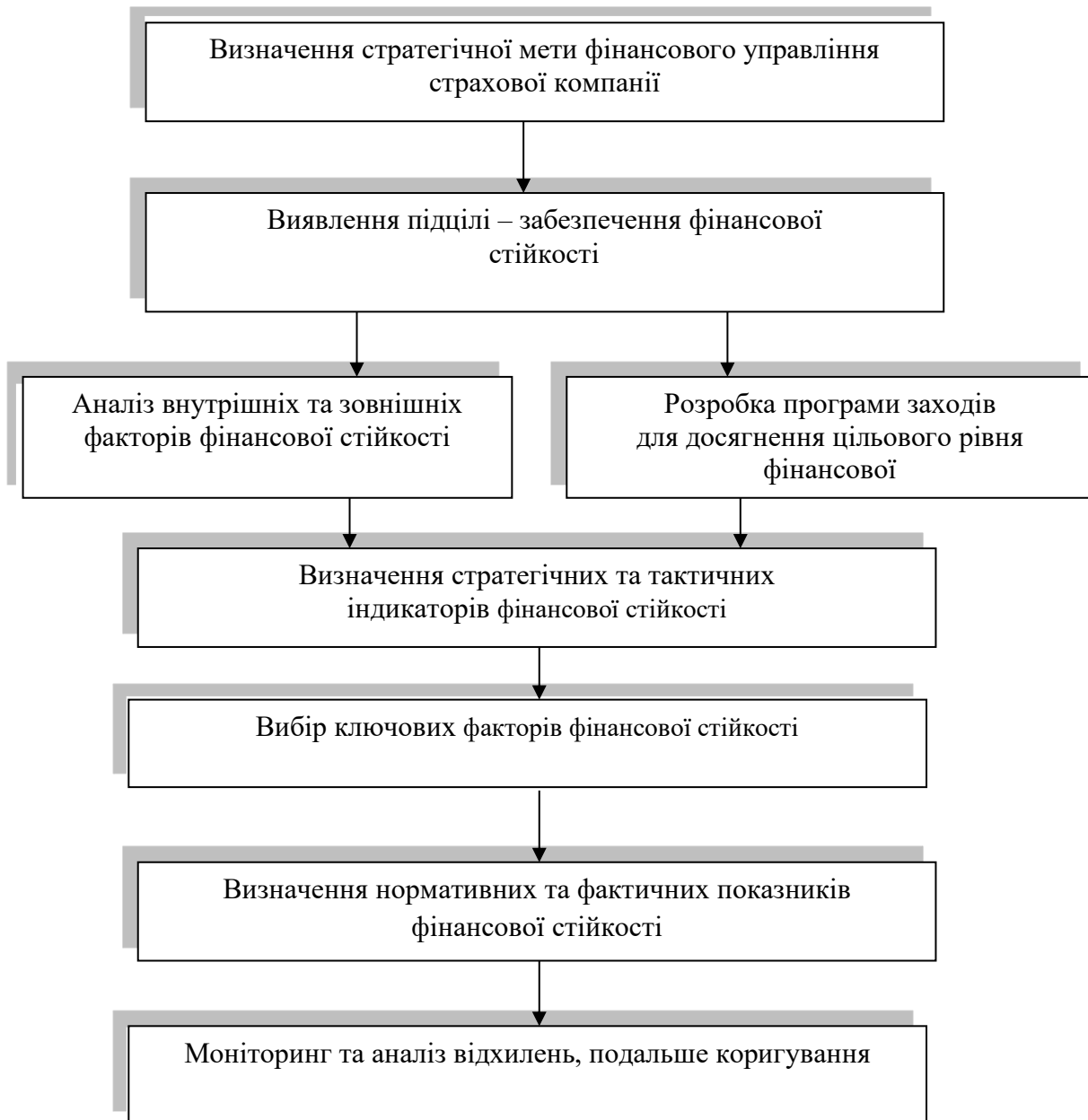

Також необхідним на цьому етапі є безперервний аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища;

4) оцінка основних факторів, які дозволяють визначити фінансову надійність страхової компанії;

5) використання інструментів стратегічного менеджменту та моніторингу фінансової стійкості, страхова компанія може керувати факторами, що впливають на її платоспроможність.

Змінюючи ті чи інші фактори фінансової стійкості, страхова компанія може суттєво впливати на її значення. Удосконалення механізму управління фінансовою стійкістю можливо при врахуванні певних елементів, основними з яких є фінансові методи, фінансові інструменти, нормативно-правова база та інформаційне забезпечення. Методи, що застосовуються при управлінні фінансовою стійкістю, можна охарактеризувати як способи, якими страхова компанія раціонально впливає на фінансову сторону діяльності для підвищення рівня фінансової стійкості. Механізм управління фінансовою стійкістю включає певні етапи, що дозволяє страховій компанії чітко визначити необхідний рівень фінансової стійкості та розробляти заходи для його досягнення (рис. 2).

Рис. 2. Послідовність етапів управління фінансовою стійкістю страхової компанії

Джерело: сформовано автором на основі джерела [5]

На рис. 2 відображається сутність механізму управління фінансовою стійкістю, оскільки відображає взаємозв'язок між стратегічними цілями, факторами, що надають вплив на фінансову стійкість, а також основними показниками, що характеризують її. При управлінні фінансовою стійкістю велике значення має встановлення мети та підцілі, від яких залежить визначення значущих факторів, що дозволяють досягти того, чого прагне страхова компанія. Виявлення та аналіз необхідних фінансових показників

дозволяють отримати точне значення фінансової надійності та виявити заходи щодо її удосконалення [4, с. 212]. Варто зазначити, що в рамках реалізації цього підходу компанії необхідно регулярно досліджувати поточний фінансовий стан та фінансові ресурси. Регулярний аналіз фінансових показників дозволяє прогнозувати фінансову надійність з огляду на все цільові орієнтири, розраховані у кількісному вираженні [6, с. 96]. При вдосконаленні механізму управління фінансовою стійкістю важливу роль відіграє інформаційне забезпечення, оскільки саме актуальна інформація про стані страхового ринку, існуючих та можливих ризиках та інших аспектах фінансової сфери дозволить страховику розробляти та застосовувати ефективні управлінські рішення задля забезпечення цільового рівня фінансової надійності.

Поряд із методами управління фінансовою стійкістю слід приділити велику увагу заходам щодо її підвищення. Насамперед, необхідно збільшення основних показників діяльності підприємства. Для забезпечення нормативного та підвищення рівня поточної ліквідності страхової компанії необхідно збільшити розмір коштів та короткострокових фінансових вливань. Необхідним є також збільшення розміру власного капіталу, оскільки він, у свою чергу, підвищує фінансовий потенціал страхової компанії, що відображає надійність та стійкість страховика. А для недопущення зниження фінансової надійності щодо виконання фінансових зобов'язань страхової компанії необхідно контролювати рівень виплат. Для цього варто аналізувати частоту збитків та величину середнього збитку, проводити діагностику збитковості в окремих регіонах, оцінку частки та структури портфеля страхової компанії.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, фінансова надійність страхової компанії є важливим фактором її ефективного функціонування, а управління нею є невід'ємною частиною попередження

банкрутства. Підбираючи відповідні методи управління, відповідні чинній нормативно-правовій базі, управління фінансовими інструментами та застосування актуальної інформації у сфері фінансів та страхової справи дозволять страховій компанії досягти такого рівня фінансової стійкості, який був встановлений спочатку поставленої стратегічної мети.

Література

1. Баранова В. Г. Фінансовий механізм функціонування страхової системи : монографія. Одеса : «ВМВ», 2009. 380 с.
2. Внукова Н. М., Успенко В. І., Временко Л. В. Страхування: теорія та практика : посібник / за ред. проф. Внукової Н. М. Харків : Бурун Книга, 2004. 376 с.
3. Виговська В. В. Теоретико-методологічні засади та прагматика забезпечення безпеки страхового ринку України : монографія. Київ : Кондор-Видавництво, 2016. 358 с.
4. Волосович С. В. Страхування ризиків кредитної сфери : монографія. Київ : КНТЕУ, 2013. 388 с.
5. Говорушко Т., Стецюк В., Толстенко О. Управління фінансовою діяльністю страхової компанії з метою забезпечення її ефективного розвитку. Київ, 2019. 168 с.
6. Приказюк Н. В. Страхова система України: теорія, методологія, практика : монографія. Київ : Логос, 2017. 611 с.
7. Офіційний сайт НБУ. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025.pdf?v=4 (дата звернення: 18.11.2021).